

REMISSVAR

Remissvar till Regeringskansliet avseende utredningen – Avgift för områdessamverkan – och andra åtgärder för trygghet i byggd miljö (SOU 2025:5)

Sammanfattning

Vi välkomnar regeringens ambition att stärka den urbana utvecklingen och skapa verktyg för levande, trygga och hållbara stads kärnor. Den föreslagna lagen om avgift för områdessamverkan i stads- och tätortskärnor (SOU 2025:5) är ett uttryck för denna vilja, och innehåller viktiga möjligheter till långsiktig finansiering av samverkansinsatser. Samtidigt innebär lagförslaget risker för den existerande frivilliga samverkansmodellen, där civilsamhälle, kommuner och näringsliv tillsammans bygger lokalt förankrade och hållbara strukturer.

Som intresseorganisation för frivillig områdessamverkan i stads kärnor vill vi därför framhålla följande huvudpunkter:

1. Starka offentligt–privata partnerskap måste värnas. Det är avgörande att inte undergräva det frivilliga engagemang som idag är motorn i samverkan. Lagens utformning riskerar att skapa misstro, byråkratisering och ett minskat incitament för lokala aktörer att engagera sig.
2. Frivillighet och lokalt ägande är nyckeln till framgång. Obligatorisk avgift riskerar att minska legitimiteten i samverkansprocessen. Lagförslaget måste därför säkerställa att initiativet till en BID-liknande modell kommer underifrån och bygger på lokal förankring.
3. Möjligheten till finansiering är välkommen – men måste balanseras mot förankringsprocesser. En avgiftsmodell kan stärka förutsättningarna för långsiktigt arbete, men bör bygga på tydliga demokratiprocesser.
4. Den föreslagna modellen riskerar att bli exkluderande. Det finns en fara i att modellen institutionaliserar vissa aktörers inflytande och marginaliserar andra, såsom det civila samhället och mindre företag.
5. Potentialen i förslaget bör tas till vara genom tydliga riktlinjer för inkludering, transparens och återkoppling. Samverkansmodellen måste tydligt integrera värden som jämlikhet, trygghet, hållbarhet och medskapande.

Sammantaget föreslår vi att lagförslaget omarbetas med ökad respekt för befintliga frivilliga samverkansstrukturer och att fokus läggs på att utveckla incitament snarare än tvång.

Lagförslaget ur perspektivet frivillig områdessamverkan

Styrkor och möjligheter i förslaget

Vi ser flera positiva inslag i förslaget, som kan förstärka det arbete som redan sker i samverkansorganisationer runt om i landet:

- Finansiell stabilitet för samverkan: Ett avgiftssystem kan ge långsiktig finansiering, vilket är särskilt viktigt i mindre kommuner eller där privat finansiering är svår att säkra.
- Stärker kommunens roll: Förslaget förtydligar kommunens ansvar i stadsutveckling och möjliggör nya sätt att ta ett samordnande ledarskap i samverkan.
- Speglar internationella modeller: Inspirerat av bl.a. internationella BID:s (Business Improvement Districts) skapar förslaget en struktur som kan bidra till professionalisering och kontinuitet.

Svagheter och hot mot befintlig samverkan

Trots de goda intentionerna innebär lagförslaget betydande risker för den existerande frivilliga samverkansmodellen som vuxit fram under decennier:

1. Från frivillighet till tvång – risk för minskat förtroende

- Den lagstadgade avgiften kan uppfattas som en påtvingad skatt, vilket riskerar att urholka viljan till ideellt och lokalt engagemang.
- Några av de viktigaste värdena i nuvarande områdessamverkan är just frivilligheten och medskapandet. Om detta ersätts av ett formellt system finns risk att engagemanget försvagas.

2. Brist på tydligt stöd för inkludering

Förslaget saknar tillräcklig betoning på hur civilsamhället, föreningslivet och invånarna ska kunna delta i processerna. Samverkan måste vara mer än fastighetsägarnas forum.

3. Kommunal maktkoncentration och ansvarsförskjutning

Förslaget lägger stor makt hos kommunen, både i att initiera och besluta om samverkansområden, samt att administrera avgiften. Detta kan skapa snedvridna maktbalanser och försvåra samsynen.

4. Svag koppling till värderingsstyrda mål

I Svenska Stads kärnor lyfter vi värden som inkludering, hållbarhet, kultur, trygghet och lokal identitet. Dessa perspektiv saknas i stort i lagförslaget.

Rekommendationer för vidare beredning

Vi föreslår att följande förändringar eller förtydliganden görs innan en lagstiftning genomförs:

- Inför krav på lokal förankringsprocess. En avgiftsfinansierad områdessamverkan ska bara kunna införas om ett tydligt och dokumenterat lokalt stöd finns – genom till exempel medborgardialoger och intressentförankring.
- I den fortsatta beredningen behöver gränsdragningen förtydligas för kommunens obligatoriska ansvar för ett geografiskt område, särskilt i de fall där kommunen ges möjlighet att initiera tvingande områdessamverkan. Ett sådant förtydligande är nödvändigt för att klargöra vad som ingår i kommunens grundläggande åtaganden.
- Säkerställ bred representation i beslutande organ. Fastighetsägare får en viktig roll, men civilsamhället, kommuninvånare och andra aktörer måste ha reellt inflytande för att skapa legitimitet.
- Utveckla en grundläggande och förankrad modell för frivillig–offentlig samverkan. Förslaget bör samordnas med befintliga samverkansstrukturer så att inte parallella system etableras.
- Stärk stöd till frivillig samverkan som alternativ eller komplement. För många orter är inte en avgiftsmodell realistisk. Därför bör staten också ge resurser till stöd för utveckling av frivilliga samverkansmodeller.
- Integrera målstyrning med sociala och miljömässiga parametrar. Det bör framgå att avgiftsmedlen även ska kunna användas för trygghet, kultur, hållbarhet, tillgänglighet och annan mjuk stadsutveckling – i linje med Svenska Stads kärnors ambitioner.

Avslutningsvis

I Svenska Stads kärnor har vi förberett fungerande och beprövade metoder för att stödja initiativ till ny områdessamverkan som kan uppstå med anledning av en ny lagstiftning. Vi har arbetat med frivillig områdessamverkan i över 30 år och har bidragit till många framgångsrika samverkansprocesser runt om i Sverige. Våra modeller har utvärderats vetenskapligt och visat positiva resultat över tid. Med ett stort internationellt nätverk och med ett eget forskningsråd ser vi det som en naturlig del av vårt arbete att bidra med vår expertis och erfarenhet till det kunskapscentrum som föreslås i underlaget.

Vi som arbetar för levande, trygga och hållbara stads kärnor välkomnar regeringens ambition att skapa bättre verktyg för lokal samverkan. Men lagstiftning måste bygga på förtroende, dialog och respekt för det som redan fungerar. Den svenska modellen för områdessamverkan bygger på partnerskap, engagemang och frivillighet – något som är både ett värde i sig och en framgångsfaktor. Vi vill bidra till en utveckling där lagstiftningen inte ersätter dessa principer, utan stärker och kompletterar dem.

Kontaktperson:

Namn: Björn Bergman

Organisation: Svenska Stads kärnor

E-post: bjorn.bergman@svenskastadskarnor.se

Telefon: 070-223 8624